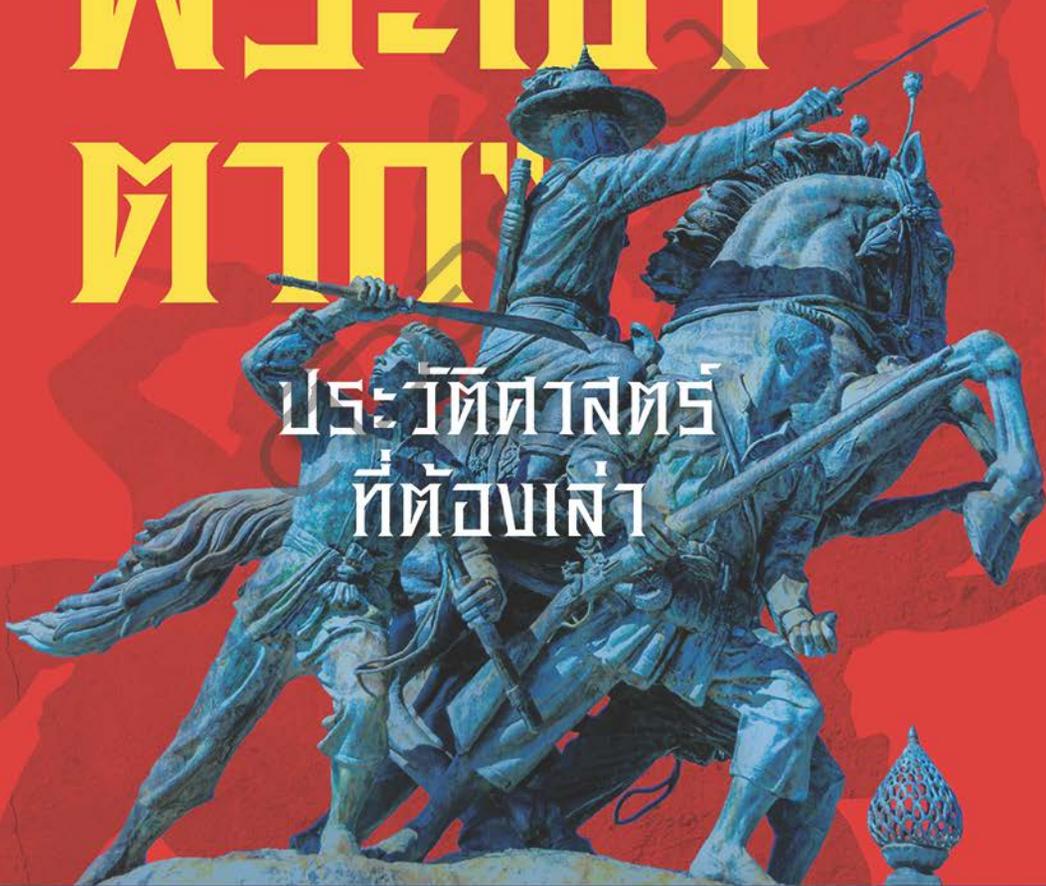

ฉากสำคัญ “พระเจ้า ตาก

ประวัติศาสตร์
ที่ต้องเล่า

ปราชญ์ เดริอทอง

ฉากสำคัญ
“พระเจ้าตาก”
ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่า

ฉบับพิเศษ
ศิลปวัฒนธรรม

จากสำคัญ “พระเจ้าตาก” ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่า

• ปรามินทร์ เครือทอง

พิมพ์ครั้งแรก : มีนาคม 2568

ราคา 250 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ปรามินทร์ เครือทอง.

จากสำคัญ “พระเจ้าตาก” ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่า.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2568. 256 หน้า.

1. ไทย-ประวัติศาสตร์-กรุงธนบุรี, 2310-2325. I. ชื่อเรื่อง.
959.3024

ISBN 978-974-02-1932-3

สำนักพิมพ์มติชน | www.matchonbook.com

- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ ศตะนาท, สุพจน์ แจ่มแจ้ง, อุจิรัตน์ ทิมวัฒน์
- ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ
- รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : ประภาพร ประเสริฐโสภาน, หทัยชนก ชิวไมกษ์
- บรรณาธิการอาวุโส : สุภชัย สุชาติสุทธธรรม
- บรรณาธิการบริหาร : ปกรณ์เกียรติ ตีโรจนวานิช
- หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ปิยะวัฒน์ สีนแดงสุก
- นักศึกษาฝึกงาน : ศรัญญา สุราใหม่, มณัญชยา ปานกะเล็ก
- พิสูจน์อักษร : พัทธินลิน อินทรหอม
- ศิลปกรรม-ออกแบบปก : รพีพล วงกุลสวัสดิ์
- ประชาสัมพันธ์และการตลาด : วิชราพิชญ์ เวชสุริยะกุล, สมทิ ชินต้า

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล

ประชานิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาานิเวศน์ 1

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน)

12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาานิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3360

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannarueman Rd., Prachanivate 1, Chatuchak,
Bangkok 10900 Thailand

สั่งซื้อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ
ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

MATCHON
PREMIUM
PRINT

ฝ่าย MATCHON PREMIUM PRINT

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)

รับผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424

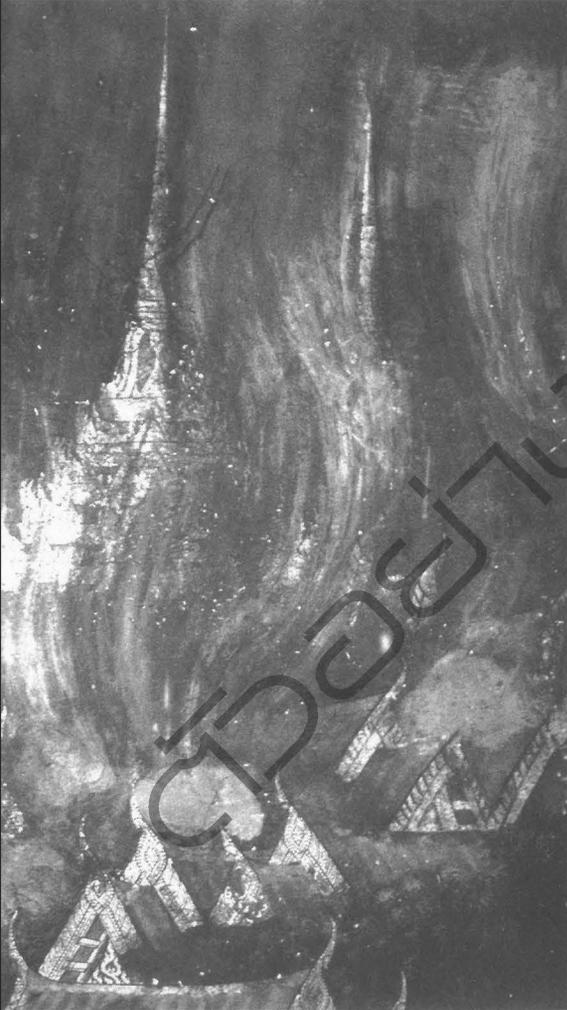
email: print.matchon@gmail.com

Matchon Premium Print

ในกรณีที่หนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์
เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกับหัว
กรุณาติดต่อมาที่ email: matchonbook.sales@gmail.com
หรือ inbox: matchonbook เพื่อขอเปลี่ยนแปลงใหม่

 matchonbook @matchonbook

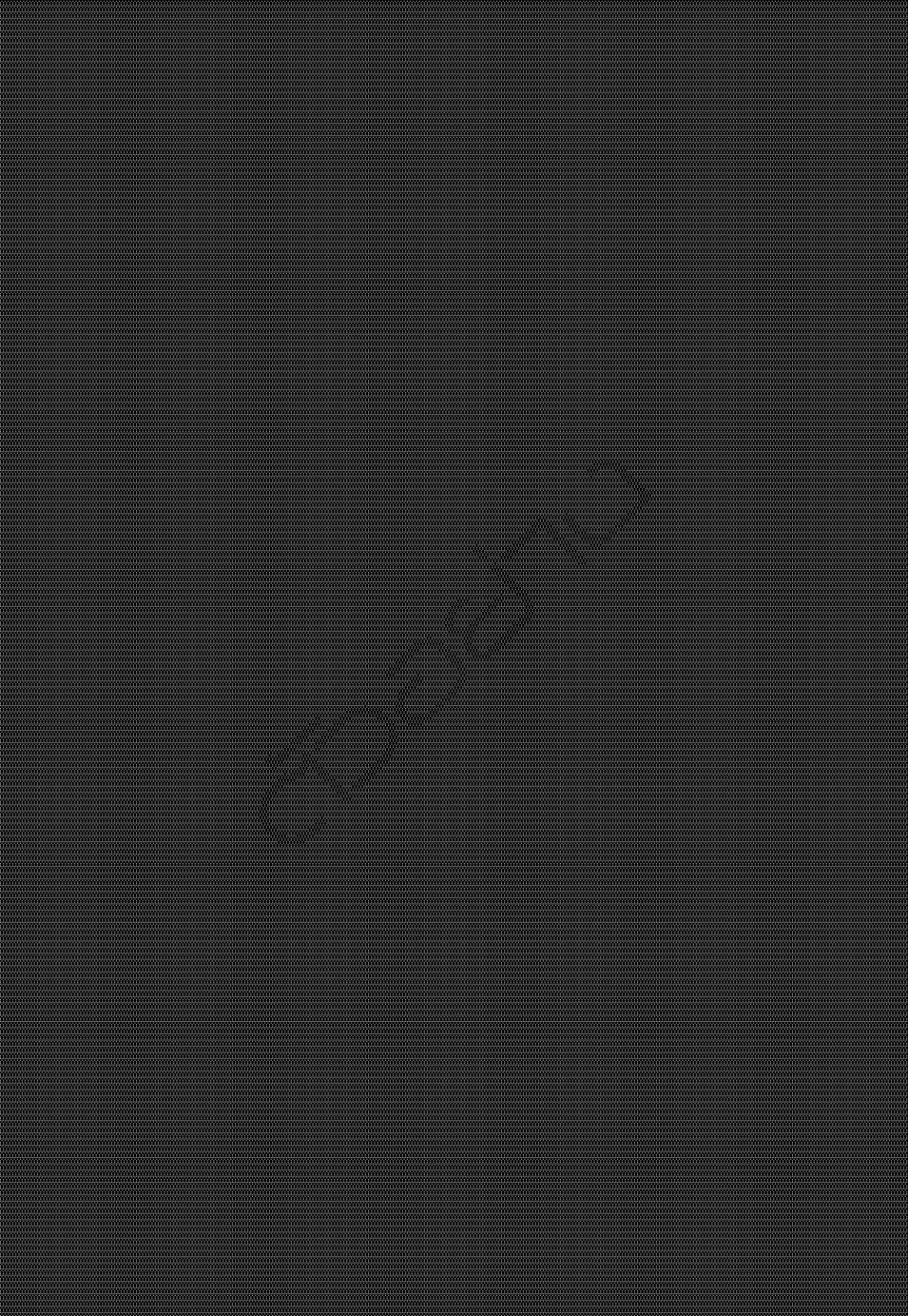
 @matchonbook matchonbook

ภาพปราสาทพระราชวังแห่งกรุงศรีอยุธยา
กำลังถูกเพลิงไหม้
ณ หอราชกรมานุสรณ์
ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
วาดโดยชรัวินโขง

NSC บรมราชานุสาวรีย์พระเจ้าตากสินมหาราช
ณ วงเวียนใหญ่ กรุงเทพมหานคร

จากคำคัญ
“พระเจ้าตาก”
ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่า

1

คຸ້ຍດຳນານລືບ

พระเจ้าตาก

เป็น “เจ้าเมืองตาก” ตอนไหน

ใคร “วิ่งเต้น” ให้

พระเจ้าตากเปิดตัวครั้งแรกในฐานะ “พระยาตาก” ในพระราชพงศาวดารเมื่อปีระกา พุทธศักราช 2308 เป็นช่วงที่กองทัพพม่าล้อมกรุงศรีอยุธยาในสงคราม “กรุงแตก” ครั้งที่ 2

ขณะนั้นมีคำสั่งให้กองทัพฝ่ายกรุงศรีอยุธยาออกไปตีค่ายพม่าที่ปากน้ำประสพ ทางตอนเหนือของพระนคร เวลาที่ “เจ้าเมืองตาก” ปรากฏตัวครั้งแรกในพระราชพงศาวดารนี้ ไม่มี “บทบู๊” อะไร แม้จะเป็นช่วงเวลาที่ไม่ห่างจากตอนค่ายบางระจันแตกมากนัก

“ฝ่ายข้างในกรุงยกไปตีค่ายปากน้ำประสพอีก, พม่าให้ยกหาบคอนออกหลังค่ายทำที่จะหนี. พวกอาทมาตชวนกันวิ่งเข้าใกล้ค่ายพม่า, พม่าเอาม้าไล่โอบหลังก็ถอยลงมาโพธิ์สามต้น จมื่นศรีสรรักษ์, จมื่นเสมอใจราช, ซี่ม้าลงข้ามน้ำหนีมาปากตะวันออก. แต่พวกพระยาตากรบรออยู่, ค่อยข้ามมาต่อภายหลัง.”¹

NS ๖ บรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ประดิษฐานภายในศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
อำเภอเมือง จังหวัดตาก

นอกเหนือจากพระราชพงศาวดารแล้ว ในหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่ายังได้เปิดตัวพระเจ้าตากขึ้น “ก่อน” พระราชพงศาวดารเพียงเล็กน้อย คือเปิดตัวตั้งแต่ปี 2307 โดยขณะนั้น “พระยาตาก” เป็นแม่กองอยู่ในกองทัพพระยาพิพัฒน์โกษา “ยกไปคอยรับทัพพม่าที่เมืองมะริด เมืองตะนาวศรี”²

ต่อมาในเดือน 12 ปีจอ พุทธศักราช 2309 พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขามีการกล่าวถึงพระเจ้าตากครั้งสำคัญขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เป็นการเลื่อนตำแหน่งให้เป็น “พระยากำแพงเพชร”

“ครั้นถึงเดือน 12 หนานี้ จึ่งทรงพระกรุณาโปรดให้พระยาตาก เลื่อนที่เป็นพระยากำแพงเพชร”³

จะเห็นได้ว่า พระราชพงศาวดาร “เปิดตัว” พระเจ้าตากในฐานะ “เจ้าเมืองตาก” ในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยา ก่อนกรุงแตกไม่นาน พระราชประวัติก่อนหน้านั้นไม่มีปรากฏในพระราชพงศาวดารเลย ทำให้การสืบค้นเรื่องราวของพระเจ้าตากย้อนหลังกลับไปมากกว่านี้ จำเป็นต้องอาศัย “ตำนาน” เป็นเครื่องนำทาง

สำหรับหนังสือ “ตำนาน” พระเจ้าตาก “ก่อนเสวยราชย์” นั้น ส่วนหนึ่งปรากฏอยู่ในหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษ ตอน “สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี” ซึ่งได้กล่าวถึงพระราชประวัติโดย

พิสดารตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตั้งกรุงธนบุรี และปรากฏในตอน
“พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก” อีกส่วนหนึ่ง

แต่ทั้งพระราชพงศาวดารและ*อภินิหารบรรพบุรุษ* ไม่มี
ตอนใดเลยที่ชื่อว่า พระเจ้าตากเป็น “เจ้าเมืองตาก” ตอนไหน

แม้เรื่องนี้อาจไม่ใช่ “กระทู้” สำคัญในประวัติศาสตร์ เมื่อ
เทียบกับกระทู้ยอดนิยมอื่นๆ ในพระราชประวัติของพระเจ้าตาก
แต่ด้วยพระนามต่างๆ ไม่ว่าจะป็นเจ้าเมืองตาก พระเจ้าตาก
หรือขุนหลวงตาก ก็ได้อาศัยตำแหน่งเจ้าเมืองตากเป็นพระนาม
เรียกกันจนติดปาก แม้จะทรงขึ้นครองราชสมบัติแล้วก็ตาม ทำให้
ตำแหน่งนี้ควรจะมีควมสำคัญในพระราชประวัติเช่นเดียวกับ
ตอนอื่นๆ

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดข้อชวนสงสัยว่า พระเจ้าตากทรง
เป็นเจ้าเมืองตาก “เมื่อไร” กันแน่

เบาะแสแก่ปริศนา “เจ้าเมืองตาก”

หากตรวจสอบเอกสารเท่าที่ปรากฏในปัจจุบัน ก็จะพบว่า
ไม่มีเอกสารฉบับใดระบุช่วงเวลาการแต่งตั้งพระเจ้าตากให้เป็น
เจ้าเมืองตากอย่างชัดเจน จะต้องอาศัย “เบาะแส” ชัดๆ มา
ปะติดปะต่อเพื่อให้ได้คำตอบที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่หลักฐานใน
ปัจจุบันจะนำไปถึง

หนังสือ*คำให้การชาวกรุงเก่า* ให้เบาะแสว่า ในปี 2307

พระเจ้าตากได้เป็นเจ้าเมืองตากแล้ว

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ และพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ทั้งเบาะแสเพียงแค่ว่า อย่างน้อยในปี 2308 พระเจ้าตากก็เป็นเจ้าเมืองตากแล้ว

นี่เป็นเพียงกรอบเวลาคร่าวๆ เท่าที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ซึ่งบอกไว้เพียงว่า พระเจ้าตากได้เป็นเจ้าเมืองตากก่อนปี 2307 อย่างแน่นอน

โชคยังดีที่ยังพอมีเบาะแสอื่นเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย เช่น ในหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“ครั้งนั้นเจ้าพระยาจักรีคนใหม่ มิใช่บิดา หลวงยุครัตนสิน จึงนำข่าวตายเจ้าเมืองตากขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาได้ทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท แล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตำแหน่งยศ เลื่อนหลวงยุครัตนสิน ให้เป็นที่เจ้าเมืองตากด้วย”⁴

เบาะแสนี้ แม้จะไม่ให้คำตอบเรื่อง “เมื่อไร” แต่ก็ทิ้งปมเรื่อง “เจ้าพระยาจักรีคนใหม่” ไว้ให้แกะรอยต่อไป ว่ามีเจ้าพระยาจักรีที่ไม่ใช่บิดาบุญธรรม เป็นผู้นำความกราบบังคมทูลเรื่องตำแหน่งเจ้าเมืองตาก จนมีผลทำให้พระเจ้าตากได้เป็นเจ้าเมืองตากในที่สุด

นอกจากนี้ยังมี “พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เลขที่ 2/ ก.101” ให้เบาะแสไว้ตอนหนึ่งสอดคล้องกับหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษว่า “พระยาจักรีก็นำเอาชายมีชื่อผู้นั้นเข้าเฝ้าถวายบังคม ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้เป็นพระยาดาก”⁵

เพื่อจะหาคำตอบว่าพระเจ้าตากเป็นเจ้าของตาก “เมื่อไร” จำเป็นต้องคลี่คลายเบาะแสเรื่อง “เจ้าพระยาจักรี” คนใหม่นี้ให้ได้ ว่าเจ้าพระยาจักรีที่ไม่ใช่บิดาบุญธรรมของพระเจ้าตากท่านนี้คือใคร และนำเรื่องขึ้นกราบบังคมทูลขอตำแหน่งให้พระเจ้าตากเมื่อไร

“ตำนาน” พระเจ้าตากกับเจ้าพระยาจักรี

ตาม “ตำนาน” พระเจ้าตากในหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษ กล่าวไว้ชัดเจนว่า มีเจ้าพระยาจักรี “คนใหม่” เป็นคนกราบบังคมทูลขอตำแหน่งให้พระเจ้าตาก แต่ในตำนานจากหนังสือนี้อีกเช่นกัน ก็กล่าวไว้ว่า พระเจ้าตากมีบิดาบุญธรรมเป็นเจ้าพระยาจักรีด้วยเช่นกัน

แต่เนื่องจากช่วงระยะเวลาตั้งแต่พระเจ้าตากเกิดจนถึงได้เป็นเจ้าของตากนั้น มีผู้เป็นเจ้าพระยาจักรีหรือผู้ว่าที่สมุหนายก ถึง 4 ท่าน จึงอาจทำให้เกิดความสับสนได้ง่ายว่าใครเป็นใคร มีบทบาทอย่างไรในพระราชประวัติพระเจ้าตาก

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องค้นหาว่า เจ้าพระยาจักรีที่เป็น “บิดา

อภินิหารบรรพบุรุษ

สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ
เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต
โปรดให้พิมพ์
เป็นของเจ้าภาพชำระ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ
หม่อมเจ้าปิยภักดินารถ สุประดิษฐ์

พ.ศ. ๒๔๗๓

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

อภินิหารบรรพบุรุษ

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

หม่อมเจ้าปิยภักดินารถ สุประดิษฐ์ พ.ศ. 2473

บุญธรรม” ซึ่งไม่ใช่เจ้าพระยาจักรี “คนใหม่” ที่ทูลขอตำแหน่ง
เจ้าเมืองตากเป็นใครได้บ้าง เพื่อที่จะตัด “บิดาบุญธรรมออก”
ให้เหลือแต่เจ้าพระยาจักรี “คนใหม่” แล้วถ้ารู้ว่าท่านผู้นี้เป็นใคร
เราก็คงได้คำตอบที่ตามหาพุ่งเข้ามาว่า ท่านทูลขอตำแหน่งให้
พระเจ้าตาก “เมื่อไร” นั่นเอง

“ตำนาน” พระเจ้าตากในหนังสือ*กนิหนารบรบพुरुช*กล่าว
ถึงเวลาเมื่อพระเจ้าตากแรกเกิดขึ้นมานั้น เกิดเหตุอันเป็นलग
ร้าย จนบิดามารดาคิดจะนำเอาบุตรของตัวเองไปทิ้ง เพื่อจะได้สิ้น
เหตุร้ายอันตราย

ความทราบถึง “เจ้าพระยาจักรี” จึงได้รับเอาบุตรของสามี
ภรรยาขึ้นมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม และตั้งแต่นำเด็กชายผู้นั้น
มาเลี้ยงก็ได้ลาภและทรัพย์สินสมบัติเป็นอันมาก จึงตั้งชื่อว่า “สิน”

จนกระทั่งเด็กชายสินอายุได้ 9 ปี จึงนำไปฝากเรียน
หนังสือกับพระอาจารย์ทองดี วัดโกษาवास เมื่ออายุได้ 13 ปี ก็
จัดพิธีโกนจุกให้อย่างใหญ่โต แล้วนำไปถวายตัวเป็นมหาดเล็ก
ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (ครองราชย์ ปี 2275-
2301) ครั้นอายุได้ 21 ปี เจ้าพระยาจักรีบิดาบุญธรรมกับขอให้
เมื่อสึกออกมาก็ฝากเข้ารับราชการเป็นมหาดเล็กตามเดิม

จากมหาดเล็ก ภายหลังจึงเลื่อนขึ้นเป็นหลวงยุกระบัตรเมือง
ตาก ก่อนจะมีเจ้าพระยาจักรี “คนใหม่” กราบบังคมทูลเสนอให้
เป็นเจ้าเมืองตาก

“ตำนาน” พระเจ้าตากเรื่องนี้ไม่ได้ระบุวันเวลาที่กราบบังคม
ทูลไว้แน่ชัด และไม่ได้ระบุว่า เจ้าพระยาจักรี “บิดาบุญธรรม”

กับเจ้าพระยาจักรี “คนใหม่” ผู้ฝากงานให้ เป็นใครกันแน่
ทั้ง 2 ท่านนี้คือกุญแจไขปริศนาของเรื่องนี้

ไขปริศนา ใครคือพ่อบุญธรรมพระเจ้าตาก

ไม่มีหลักฐานว่าพระเจ้าตากเกิดเมื่อไร แต่มีหลักฐานใน
“จดหมายเหตุไทร” บันทึกวันสิ้นพระชนม์ไว้เมื่อปี 2325 คือ
“เจ้าตากดับขันธ์ ชนมาอายุ 48 ปี กับ 15 วัน”⁶ หักลบแล้วก็จะได้
ปีเกิดคือ ปี 2277 ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

เอกสารสมัยใหม่บางเล่ม “เดา” เอาว่า เจ้าพระยาจักรีที่
รับเลี้ยงเด็กชายสินตั้งแต่แบแบาะคือ เจ้าพระยาจักรี (โรงฆ้อง)⁷
ซึ่งไม่มีทางเป็นไปได้ เพราะเจ้าพระยาจักรี (โรงฆ้อง) นั้นเป็น
เจ้าพระยาจักรีในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ และ
เชื่อว่าถึงแก่อนิจกรรมก่อนสิ้นรัชกาล จึงมีการเปลี่ยนตำแหน่ง
เจ้าพระยาจักรีว่าที่สมุหนายกให้แก่พระยาราชสงคราม⁸ แต่ท่าน
นี้ก็อยู่ในตำแหน่งสมุหนายกเพียงสิ้นรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ท้ายสระเท่านั้น เมื่อเปลี่ยนแผ่นดินก็ถูกโยกย้ายไปกินตำแหน่ง
อื่น

ดังนั้น ขณะที่ทั้งเจ้าพระยาจักรี (โรงฆ้อง) และพระยา
ราชสงคราม ว่าที่สมุหนายกใหม่อยู่นั้น พระเจ้าตากยังไม่เกิด ทั้ง
2 ท่านนี้จึงไม่อยู่ในรายชื่อที่เป็นบิดาบุญธรรมตาม “ตำนาน”
พระเจ้าตากได้

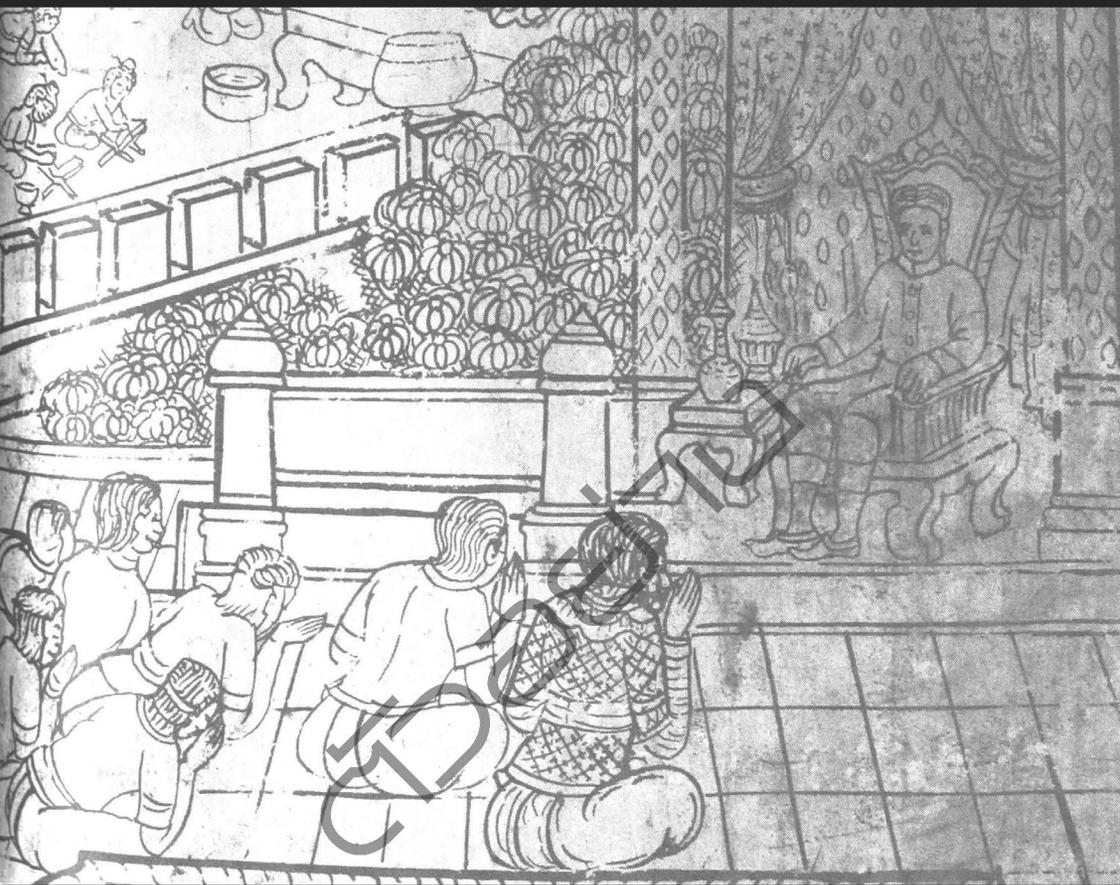
“เจ้าพระยาจักรีนำเด็กชายสินไปฝากเรียนหนังสือกับ

พระอาจารย์ทองดี วัดโกษาवास”

ภาพเขียนบนบานหน้าต่างลงรักปิดทองที่พระวิหาร

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดอินทารามวรวิหาร

กรุงเทพมหานคร เขียนเมื่อปี 2519

“เจ้าพระยาจักรีนำเด็กชายสินไปถวายตัวเป็นมหาดเล็ก
ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ”
ภาพเขียนบนบานหน้าต่างลงรักปิดทองที่พระวิหาร
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดอินทารามวรวิหาร
กรุงเทพมหานคร เขียนเมื่อปี 2519

ต่อมาในปี 2275 เปลี่ยนแผ่นดินมาสู่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ปีรุ่งขึ้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชสงครามย้ายไปเป็นสมุหกลาโหม แล้วตั้งหลวงจ่าแสนยากร เป็นเจ้าพระยาอภัยมนตรี ว่าที่สมุหนายก

เท่ากับว่า เจ้าพระยาอภัยมนตรีมีโอกาที่จะเป็นบิดาบุญธรรมของพระเจ้าตากได้ เพราะเข้ารับตำแหน่งว่าที่สมุหนายก (ซึ่งก็คือตำแหน่งเจ้าพระยาจักรี) ก่อนพระเจ้าตากเกิด 1 ปี

แต่เจ้าพระยาจักรีใน “ตำนาน” กล่าวว่า มีเจ้าพระยาจักรี “เพียงคนเดียว” ที่รับเลี้ยงพระเจ้าตากตั้งแต่แรกเกิดจนอายุได้ 21 ปี โดยพาไปฝากเรียนหนังสือเมื่ออายุ 9 ปี โคนจุกตอนอายุ 13 ปี และเป็นเจ้าภาพบวชพระเมื่ออายุ 21 ปี

ส่วนเจ้าพระยาอภัยมนตรีท่านนี้ไม่ได้มีอายุยืนยาวขนาดนั้น ท่านถึงแก่อนิจกรรมในปี 2285 ขณะที่พระเจ้าตากอายุได้เพียง 8 ปี ยังไม่ถึงขวบอายุที่เจ้าพระยาจักรีจะพาไปฝากเรียนหนังสือด้วยซ้ำไป ท่านนี้จึงไม่ใช่บิดาบุญธรรมของพระเจ้าตากตาม “ตำนาน” อีกเช่นกัน

ผู้มารับตำแหน่งเจ้าพระยาจักรีต่อจากเจ้าพระยาอภัยมนตรีคือ เจ้าพระยาราชภักดี ว่าที่สมุหนายก⁹

เจ้าพระยาราชภักดีท่านนี้คือ “ผู้ต้องสงสัย” ท่านแรก ที่เข้าข่ายเป็นบิดาบุญธรรมตาม “ตำนาน” พระเจ้าตากมากที่สุด เพราะระยะเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่งสมุหนายกนั้นครอบคลุมช่วงเวลาที่ท่านอุปถัมภ์พระเจ้าตาก “ก่อน” ที่จะเป็นเจ้าเมืองตาก

เกือบทั้งหมด

กล่าวคือ ท่านอยู่ในตำแหน่งสมุหนายกตั้งแต่ปี 2285-2298 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พระเจ้าตากมีอายุ 8-21 ปี ครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่พระเจ้าตากเริ่มเรียนหนังสือจนถึงครบวชพอดี

แต่มีปัญหายุ่งยากที่ว่า เจ้าพระยาจักรีตาม “ตำนาน” นั้น อุปถัมภ์พระเจ้าตากตั้งแต่แรกเกิด ส่วนเจ้าพระยาราชภักดีนั้น เพิ่งมาเป็นเจ้าพระยาจักรีเอาตอนที่พระเจ้าตากอายุได้ 8 ปีแล้ว

ปัญหานี้ไม่ใช่ข้อใหญ่นัก เพราะขณะที่พระเจ้าตากเกิดนั้น เจ้าพระยาราชภักดียังเป็นพระยาราชภักดีอยู่ ผู้แต่ง “ตำนาน” อาจเรียกนามตามตำแหน่งสุดท้ายเพื่อระบุตัวบุคคลหรือเพื่อเป็นเกียรติก็ได้ และเป็นเรื่องที่พบมากในเอกสารเก่าเช่นนี้

นอกจากนี้ ถ้าเจ้าพระยาราชภักดีคือบิดาบุญธรรมตาม “ตำนาน” จริง ท่านผู้นี้ก็จะไม่ใช่เจ้าพระยาจักรีที่กราบบังคมทูลให้พระเจ้าตากได้เป็นเจ้าเมืองตาก เพราะ “ตำนาน” ระบุไว้ชัดเจนว่า

“ครั้นกาลล่วงมาไม่ช้าเจ้าเมืองตากก็ถึงแก่กรรม ฝ่ายหลวงยุกรบัตรสิน จึงเป็นผู้ถือบอกข่าวตายลงมายังกรุงศรีอยุธยา ครั้นนั้นเจ้าพระยาจักรีคนใหม่ มิใช่บิดาหลวงยุกรบัตรสิน จึงนำข่าวตายเจ้าเมืองตากขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาได้ทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท แล้วจึงทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯ พระราชทานตำแหน่งยศ เลื่อนหลวง
ยุกรบัตรสินให้เป็นที่เจ้าเมืองตากด้วย”¹⁰

จากข้อมูลนี้ช่วยให้เราตัดตัวเลือกออกไปได้ข้อหนึ่ง คือ ถ้าเจ้าพระยาราชภักดีเป็นบิดาบุญธรรมพระเจ้าตาก ท่านผู้นี้ จึงไม่ใช่ผู้กราบบังคมทูลขอตำแหน่งเจ้าเมืองตากให้แก่พระเจ้าตากแน่

กรอบเวลาจึงแคบเข้ามาว่า พระเจ้าตากไม่ได้เป็นเจ้าเมืองตากก่อนปี 2298 (คือปีสุดท้ายที่เจ้าพระยาราชภักดีดำรงตำแหน่งสมุหนายก) และก่อนปี 2307 เพราะหลักฐานชี้ชัดว่าเวลานั้นเป็นเจ้าเมืองตากแล้ว

พระเจ้าตากจึงมีโอกาสดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตากได้ในช่วงปี 2298-2307 แน่นนอน คือระหว่างช่วงอายุ 21-30 ปี

เพื่อให้กรอบเวลาแคบเข้ามาอีก จึงจำเป็นต้องตามหา “เจ้าพระยาจักรีคนใหม่” นี้ให้ได้ ว่าท่านคือใคร และกราบบังคมทูลขอตำแหน่งให้พระเจ้าตากเมื่อไร

ตามหา “เจ้าพระยาจักรีคนใหม่”

บังเอิญเหลือเกินที่เจ้าพระยาราชภักดี “ผู้ต้องสงสัย” ว่าจะ เป็นบิดาบุญธรรมของพระเจ้าตาก มีเหตุป่วยเป็นวัณโรค จนถึงแก่อนิจกรรมในปี 2298¹¹ เวลานั้นพระเจ้าตากอายุ 21 ปี เป็นช่วงเวลาที่สึกออกมารับราชการพอดี

ส่วนเจ้าพระยาจักรีที่มารับตำแหน่งแทนคือ พระยาราชสุภาวดี บ้านประจวบจัน เป็นที่เจ้าพระยาอภัยราชา ว่าที่สมุหนายก¹²

เท่ากับว่า เจ้าพระยาอภัยราชา คือ “ผู้ต้องสงสัย” จะเป็น “เจ้าพระยาจักรีคนใหม่” ที่กราบบังคมทูลขอตำแหน่งเจ้าเมืองตากให้พระเจ้าตากได้หรือไม่

ในช่วงเวลาที่เจ้าพระยาอภัยราชาเพิ่งเข้ารับตำแหน่งนี้ “ตำนาน” เล่าว่าพระเจ้าตากเพิ่งอายุได้ 21 ปี และเพิ่งสึกออกมารับราชการในตำแหน่งมหาดเล็กถวายงานราชการในกรมมหาดไทย และกรมวังศาลหลวง ซึ่งถ้าหากเจ้าพระยาอภัยราชารับราชการอย่างต่อเนื่องต่อไปในตำแหน่งเจ้าพระยาจักรี ก็มีความเป็นไปได้ที่ท่านผู้นี้จะเป็นผู้กราบบังคมทูลขอตำแหน่งเจ้าเมืองตากให้พระเจ้าตากได้เช่นกัน

แต่เจ้าพระยาอภัยราชาอยู่ในตำแหน่งนี้เพียงแค่ปี 2301 ตอนสิ้นแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเท่านั้น เพราะเกิดเหตุมีอันต้องถูกราชภัยหลุดจากตำแหน่งนี้ไป

เวลานั้นมีการปลดแผ่นดินให้แก่สมเด็จพระเจ้าอู่ทุมพร ซึ่งลาผนวชมารับราชสมบัติในฐานะกรมพระราชวังบวรสถานมงคล แต่อยู่ในราชสมบัติได้เพียง 10 วัน¹³ ก็มีอันต้องถวายราชสมบัติให้แก่ “พี่ชาย” คือกรมขุนอนุรักษ์มนตรี หรือต่อมาคือสมเด็จพระที่นั่งสุริยamarinทร์ รู้จักกันทั่วไปว่า “สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ” ส่วนสมเด็จพระเจ้าอู่ทุมพรก็กลับไปผนวชตามเดิม

จนเป็นที่มาของพระนาม “ขุนหลวงหาวัด”

ต่อมาหลังเปลี่ยนแปลงแผ่นดินไม่นาน ก็เกิดเหตุกระทบกระทั่งกันระหว่างขุนนางเก่าฝ่ายสมเด็จพระเจ้าอู่หมุ่พบกับ “นายปิ่น” ขุนนางที่ได้รับแต่งตั้งใหม่เพราะเป็น “พี่เขย” ของ สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ พระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใหม่

นายปิ่น ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระยาราชมนตรีบริรักษ์ จางวางมหาดเล็ก ออกอาการ “เบ่ง” ถึงขั้นเจรจาคำหยาบ หมิ่นประมาทขุนนางผู้ใหญ่ จนทำให้เจ้าพระยาอภัยราชาทนไม่ไหว วางแผนปฏิวัติหวังคืนราชสมบัติให้แก่สมเด็จพระเจ้าอู่หมุ่พร “ขุนหลวงหาวัด”

“พระเจ้าแผ่นดินขุนเลี้ยงพระยาราชมนตรี
จมน์ศรีสรรักษ์ มีจิตกำเริบกระทำกรหยาบช้า
ต่างๆ ไม่ช้าบ้านเมือง ก็เกิดจลาจลเป็นแท้ อึ่ง
สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงก็ตรัสมอบราชสมบัติแก่
พระพุทธเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงผนวช จะได้ทรงมอบราช
สมบัติให้แก่พระองค์นี้หามิได้ ตรัสทำนายไว้ว่า ถ้า
จะให้พระองค์นี้ครองสมบัติ บ้านเมืองก็จะพิบัติ
ฉิบหาย ควรจะคิดกำจัดพระองค์นี้เสียจากเสวตฉัตร
จะไปเชิญเสด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงผนวชนั้นให้
ลาผนวชออกมาเสวยราชสมบัติตั้งแก่”¹⁴

คิดได้ดังนี้แล้ว เจ้าพระยาอภัยราชา ก็ไปเชิญกรมหมื่นเทพ

พิพิธ พระราชโอรสพระองค์หนึ่งในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ซึ่งขณะนั้นก็ทรงผนวชนิราศภัยอยู่เช่นกัน เพราะทรงอยู่ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าอุทุมพร เมื่อปรึกษาหารือกันแล้ว ก็คิดจะไปทาบถาม “ขุนหลวงหาวัด” ว่าจะทรงร่วมหรือไม่

แต่เหตุการณ์ไม่เป็นดังที่วางแผนไว้ “ขุนหลวงหาวัด” ทรงคิดระแวงคณะก่อการอยู่ด้วยเช่นกัน

“คนเหล่านี้คิดกบฏจะทำการใหญ่ ถ้าเขาทำการสำเร็จจับพระเชษฐาได้แล้ว เขาจะมาจับเราเสียด้วย จะยกกรมหมื่นเทพพิพิธขึ้นครองราชสมบัติ เราสองพี่น้องก็จะพากันตาย”¹⁵

ว่าแล้วก็ทรงนำความลับนี้ขึ้น “ฟ้อง” สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ แต่ทรงขอขมวดขมวดชีวิตผู้ก่อการไว้อย่าให้ถึงตาย

สุดท้าย เจ้าพระยาอภัยราชาและพวกถูกขังคุก กรมหมื่นเทพพิพิธถูกจับไปปล่อยที่เกาะลังกา

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นประมาณเดือน 12 ปลายปี 2301 เวลา นั้นพระเจ้าตากอายุได้ 24 ปี

ต่อมาในปีรุ่งขึ้น 2302 เกิด “ศึกทดลองพญา” ขึ้นตั้งแต่เดือน 1 กองทัพพม่ายกตะลุยเมืองมะริด ตะนาวศรี ทะลุผ่านเมืองกุย เมืองปราณ ชะอำ เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี จวนเจียนจะล้อมพระนครอยู่แล้ว

สมเด็จพระเจ้าเอกทัศจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

เจ้าพระยาอภัยราชาและพวกออกจากคุกเพื่อมาช่วยรบป้องกัน
พระนคร

เท่ากับว่าตำแหน่งเจ้าพระยาจักรีว่างอยู่ตั้งแต่เดือน 12
ปี 2301 จนถึงเดือน 1 ปี 2302 หรือประมาณ 12 เดือน นอกจากนี้
นี้เรายังไม่รู้แน่ว่า เจ้าพระยาอภัยราชาจะได้กลับมารับตำแหน่ง
เดิมหรือไม่ เพราะมีข้อหากบฏติดตัวอยู่เช่นนี้ ตำแหน่ง “เจ้า
พระยาจักรีคนใหม่” จึงไม่น่าจะใช่เจ้าพระยาอภัยราชา

ดังนั้น “เจ้าพระยาจักรีคนใหม่” ผู้กราบบังคมทูลขอ
ตำแหน่งเจ้าเมืองตากให้พระเจ้าตาก จึงน่าจะเป็นผู้ที่มารับ
ตำแหน่งต่อจากเจ้าพระยาอภัยราชานั้นเอง

“เจ้าพระยาจักรีคนใหม่” กราบบังคมทูลขอตำแหน่งหลังเหตุ “กบฏ”

สรุปเบาะแสที่รวบรวมได้ขณะนี้คือ เจ้าพระยาราชภักดี
(เป็นเจ้าพระยาจักรีระหว่างปี 2285-2298) อาจจะเป็นบิดา
บุญธรรมของพระเจ้าตากตาม “ตำนาน” ส่วนเจ้าพระยาอภัย
ราชา (เป็นเจ้าพระยาจักรีระหว่างปี 2299-2301) ถูกจับติดคุกใน
ข้อหากบฏ จึงสันนิษฐานเบื้องต้นว่าอาจไม่ใช่ “เจ้าพระยาจักรีคน
ใหม่” ที่กราบบังคมทูลขอตำแหน่งเจ้าเมืองตากให้พระเจ้าตาก
อย่างไรก็ดี ยังมีข้อมูลหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งที่ขัดแย้งกับ

“ตำนาน” พระเจ้าตากในหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษ โดยเฉพาะในเรื่องบิตาบุญธรรม แต่กลับสอดคล้องกันในเรื่องมีเจ้าพระยาจักรีเป็นผู้กราบบังคมทูลเรื่องตำแหน่งเจ้าเมืองตาก

“พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เลขที่ 2/ก. 101” ไม่ได้กล่าวว่าพระเจ้าตากมีบิตาบุญธรรมเป็นเจ้าพระยาจักรี แต่บอกว่าเป็นลูกชาวจีนคลองสวนพลูที่ขึ้นไปค้าขายที่เมืองตาก ก่อนจะช่วยราชการงานเมือง และสุดท้ายก็ “วิ่งเต้น” ผ่าน “พระยาจักรี” ขอตำแหน่งเจ้าเมืองตากที่ว่างอยู่ โดยไม่ได้ “ไต่เต้า” จากมหาดเล็กเป็นหลวงยกบัตร ก่อนจะได้ตำแหน่งเจ้าเมืองตาก ตามที่ปรากฏใน “ตำนาน”

“ขณะนั้นมีผู้นำคชยุทธหัตย์คดีมากราบทูลว่า เจ้าพระยาอภัยราชา พระยาเพชรบุรี จมื่นทิพเสนา นายจุย นายเพ็งจันคิตกบฏ จะเอาราชสมบัติ ถวายกรมหมื่นเทพพิพิธฯ รู้ระคายก็หนีไปจากวัดกระโจิม ตามไปจับได้ ณ ป่านาเรียง เจ้าพระยาอภัยราชา พระยาเพชรบุรี นายจุย นั้นเขียนแล้วให้จำไว้ จมื่นทิพเสนา นายเพ็งจัน หนีหาได้ตัวไม่ ขณะนั้นสั่งให้ส่งกรมหมื่นเทพพิพิธออกไป เกาะลังกาทวีป

ครั้นเดือนห้า ขึ้นสิบเอ็ดค่ำ ลุคักราชได้พันร้อยยี่สิบเอ็ด ปีเถาะ เอกศก พระเจ้าอยู่หัวก็ถวาย

พระเพลิงสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงและพระพันปี
หลวง ตามอย่างประเพณีแต่ก่อน

ขณะนั้นยังมีบุตรจีนคลองสวนพลูคนหนึ่ง
ขึ้นไปค้าขายอยู่ ณ เมืองตากหลายปี

ครั้นอยู่มาจีนผู้นั้นเป็นคนมีสติปัญญาเฉลียว
ฉลาด ช่วยกรรมการชำระถ้อยความของราษฎรอยู่
เนืองๆ เจ้าเมืองตากนั้นป่วยลงถึงแก่ความตาย จีน
มีชื่อผู้นั้นก็ตัดสินใจเป็นไทย ลงมา ณ กรุงศรีอยุธยา
จะเดินเป็นเจ้าเมืองตาก จึงเข้ามาหานายสดเป็นคน
รักกันกับชายมีชื่อผู้นั้น นายสดก็พาชายผู้นั้น
ไปหาหลวงนายชาญภูเบศ นายเวรมหาดเล็กของ
ขุนหลวงหาวัด หลวงนายชาญภูเบศก็ไปหาพระยา
จักรีว่า ชายมีชื่อจะเดินเป็นหัวเมืองตาก จะกราบ
เท้าเจ้าคุณให้ช่วยด้วย

พอมีหนังสือมาวางเวรว่าเจ้าเมืองตากนั้น
ถึงอนิจกรรมเสียแล้ว พระยาจักรีนำบอกขึ้นกราบ
บังคมทูลพระกรุณาว่าเจ้าเมืองตากถึงแก่กรรมเสีย
แล้ว พระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำริว่า เมืองตากเล่า
ก็เป็นเมืองหน้าตึกอยู่ ให้พระยาจักรีหาคนที่มีสติ
ปัญญาพอจะเป็นได้

พระยาจักรีเห็นได้ทั่วทั้งทีแล้วก็กราบบังคม

ทูลว่า เห็นจะจัดแจงได้ พระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จขึ้น
พระยาจักรีก็กลับออกมาบอกกับนายชาญภูเบศ
ว่าได้ จึงให้หาชายมีชื่อผู้นั้นเข้ามาบอกว่าพระเจ้า
อยู่หัวโปรดแล้ว พระยาจักรีจะให้มีท้องตราขึ้นไป
พระยาจักรีก็นำเอาชายมีชื่อผู้นั้นเข้าเฝ้า
ถวายบังคม ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้เป็นเจ้าเมือง
ตาก จึงพระราชทานเครื่องยศสำหรับเมืองเก่านั้น
ขึ้นไป¹⁶

จากข้อมูลนี้พอสรุปได้ว่า เวลาที่พระเจ้าตาก “เดิน” เป็น
เจ้าเมืองตาก หรือ “วังเต็น” ตำแหน่งอยู่นั้น เกิดขึ้นประมาณ
เดือน 5 ปีเถาะ ต้นปี 2302 หลังเหตุกบฏ และหลังจากที่ผู้
ก่อการถูกลงโทษแล้ว

เท่ากับว่าพระเจ้าตากได้เป็น “เจ้าเมืองตาก” ในปี 2302
ค่อนข้างแน่นอน และอาจจะเกิดขึ้นในเดือน 5 หรือหลังจากนั้น
เล็กน้อย ซึ่งเวลานั้นพระเจ้าตากมีอายุได้ 25 ปี

เวลาที่พระเจ้าตาก “วังเต็น” อยู่นี้เป็นช่วงเวลาที่เจ้าพระยา
อภัยราชาหรือเจ้าพระยาจักรีคนเดิมติดคุกข้อหากบฏอยู่ ดังนั้น
“พระยาจักรี” ที่ปรากฏในเอกสารนี้จะต้องเป็น “เจ้าพระยาจักรี
คนใหม่” ที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นแทนเจ้าพระยาอภัยราชาอย่าง
แน่นอน

ใครคือ “พระยาจักรี”

ผู้ “วิ่งเต้น” ตำแหน่งเจ้าเมืองตาก

ปัญหาสำคัญตอนนี้คือ เจ้าพระยาอภัยราชา ว่าที่สมุหนายก ถูกจับติดคุกข้อหากบฏ (เดือน 12 ปี 2301) ก่อนหน้าที่พระเจ้าตากจะ “วิ่งเต้น” ตำแหน่งถึงประมาณ 5 เดือน

แต่ช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดศึก “อลองพญา” แล้ว พระเจ้าอยู่หัวไม่น่าจะปล่อยให้ตำแหน่งนี้ว่างลงเฉยๆ ส่วนเจ้าพระยาอภัยราชา แม้จะได้ออกจากคุกมาทำศึกอลองพญา แต่ก็ไม่ควรจะได้กลับมาในตำแหน่งเดิม เพราะสิ้นความไว้วางใจด้วยการคิดก่อการกบฏไปแล้ว ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวก็ได้มีผู้มานั่งว่าที่สมุหนายกแทนเจ้าพระยาอภัยราชาจริง ดังที่ปรากฏใน “พระราชกำหนดเกษ” ความว่า

“วันอังคาร ขึ้น 4 ค่ำ เดือน 7 จุลศักราช
1121 ปีเถาะเอกศก เพลาเช้าพญาพระคลังผู้ว่า
ราชการณะที่สมุหนายกออกนั่งว่าราชการ ณ ตึก
ป่าตะกั่ว”¹⁷

ในที่นี้ให้ความชัดเจนว่า ปีที่มีการ “วิ่งเต้น” ตำแหน่งเจ้าเมืองตากนั้น มีพระยาพระคลังว่าที่สมุหนายกอยู่อย่างแน่นอน ปัญหาต่อไปคือ “พระยาพระคลัง” ท่านนี้เป็นใคร

“พระยาพระคลัง” ผู้วางเดินตำแหน่งเจ้าเมืองตาก

ปลายแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระยาพระคลังเป็นอีกท่านหนึ่งที่ “ตบเท้า” ร่วมกับเสนาบดีชั้นสูง รวมถึงเจ้าพระยาอภัยราชา เสนอให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงตั้งให้กรมขุนพรพินิต (ขุนหลวงหาวัด) ขึ้นเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล เท่ากับว่าพระยาพระคลังท่านนี้ก็เป็นขุนนางผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งที่ “ไม่เอา” พระเจ้าเอกทัศ

“ลัทธิราช 1119 ปีฉลู นพศก เดือน 5 กรมหมื่นเทพพิพิธจึงปรึกษาด้วยเจ้าพระยาอภัยราชา ผู้ว่าที่สมุหนายก และเจ้าพระยามหาเสนา พระยาพระคลัง พร้อมกัน แล้วกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าจะขอพระราชทานให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนพรพินิต ขึ้นประดิษฐาน ณ ที่พระมหาอุปราชากรมพระราชวังบวรสถานมงคล”¹⁸

แต่เมื่อการเมืองกลับไปกลับมา จากแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเปลี่ยนมาสู่สมเด็จพระเจ้าอู่ทองพร และพลิกกลับมาสู่สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ สุดท้ายก็มีผู้คิดก่อการปฏิวัติเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดิน

เมื่อเกิดเหตุคิดปฏิวัติขึ้น ปรากฏว่าพระยาพระคลังซึ่งเคยเป็นผู้สนับสนุนสมเด็จพระเจ้าอู่ทองพรกลับไม่เข้าร่วมขบวนการ

กบฏด้วย จึงไม่มีรายชื่ออยู่ในกลุ่มผู้ถูกจับกุมและติดคุก

“ได้แต่ตัวเจ้าพระยาอภัยราชา พระยายมราช
พระยาเพชรบุรี นายจุ่น สีคน ให้ลงพระราชอาชญา
เขียนแล้วจำไว้ แต่หมื่นทิพเสนากับนายเพงจั้นนั้น
หนีไปหาได้ตัวไม่”¹⁹

พระยาพระคลัง แม้จะ “คนละสี” กับสมเด็จพระเจ้าเอก
ทัศน์ในตอนต้น แต่เมื่อไม่เข้าร่วมขบวนการกบฏ จึงได้เข้าราชการ
ต่อ ทั้งยังได้นั่งควบสมุหนายกอีกตำแหน่งหนึ่ง

พระยาพระคลังท่านนี้ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระยา
พระคลัง แทนเจ้าพระยาชำนาญบริรักษ์ พระยาพระคลังคนเก่า
ในปี 2296

พระยาพระคลังท่านนี้ คือคนที่ “วิ่งเต้น” ตำแหน่งเจ้า
เมืองตากให้พระเจ้าตาก

หลักฐานที่มีชี้ชัดว่า พระยาพระคลังท่านนี้คือ “พระยา
พิพัฒโศภษา” “ลูกเขย” ของเจ้าพระยาชำนาญบริรักษ์ พระยา
พระคลังคนเก่านั่นเอง

“ครั้นถึง ณ เดือน 4 ในปีนั้น เจ้าพระยา
ชำนาญบริรักษ์ผู้ว่าที่โกษาธิบดี บ่วยเป็นลมอัมพาต
สี่เดือนถึงแก่กรรม ทรงพระกรุณาพระราชทาน
โกศให้แต่งศพใส่เครื่องชฎาอย่างเจ้าต่างกรม ให้
เรียกว่าพระศพ ให้ทำเมรุ ณ วัดชัยวัฒนาราม แล้ว

เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิง

แล้วโปรดตั้งพระยาพิพัฒน์โกษา บุตรชาย
เจ้าพระยาชำนาญานูเป็นพระยาพระคลัง ว่าที่โกษา
ธิบดีสืบไป²⁰

ที่บังเอิญก็คือ ทั้งเจ้าพระยาชำนาญานูบริรักษ์ ว่าที่โกษาธิบดี
และพระยาพิพัฒน์โกษามีความสัมพันธ์กับ “วัดโกษาवास” ของพระ
อาจารย์ทองดี ที่เจ้าพระยาจักรี บิดาบุญธรรม นำพระเจ้าตาก
ไปฝากเรียนและบวชพระตามตำนานพระเจ้าตากก่อนเสวยราชย์
และพระยาพระคลังท่านนี้ยังเป็นแม่ทัพใหญ่ในคราวยก
ทัพไปรบศึกอลองพญาที่เมืองมะริด ตะนาวศรี ซึ่งในกองทัพ
นี้มี “พระยาตาก” เป็นแม่กองอยู่ด้วย อันเป็นฉาก “เปิดตัว”
พระยาตากครั้งแรก จากคำให้การชาวกรุงเก่านั่นเอง

asul

หากบิดาบุญธรรมของพระเจ้าตากมีจริงตามตำนาน ก็น่า
จะเป็นเจ้าพระยาราชภักดี

พระยาจักรี หรือเจ้าพระยาจักรีคนใหม่ ที่ไม่ใช่บิดาบุญ
ธรรมของพระเจ้าตาก ผู้ “วิ่งเต้น” ตำแหน่งเจ้าเมืองตากให้นั่น
ก็น่าจะเป็นพระยาพิพัฒน์โกษา ว่าที่พระยาพระคลังและสมุห
กลาโหม โดย “วิ่งเต้น” ตำแหน่งเจ้าเมืองตากในราวเดือน 5 ปี
2302 เมื่อพระเจ้าตากมีอายุได้ 25 ปี

แต่เรื่องบังเอิญที่สุดในพระราชประวัติพระเจ้าตากก็คือ
มี “เจ้าพระยาจักรี” เป็นบิดาบุญธรรม มี “เจ้าพระยาจักรี” เป็น
ผู้วิ่งเต้นตำแหน่งเจ้าเมืองตาก และมี “เจ้าพระยาจักรี” เป็นผู้ปิด
ตำนานพระเจ้าตากอีกเช่นกัน

CBAYAN

แม้ “ประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี” จะมีตอนจบอย่างสมบูรณ์ไปแล้ว
แต่ “พระราชประวัติพระเจ้าตาก” ยังไม่จบ
เพราะเหลือฉาก “คลุมเครือ” อีกมากที่รอวันไข “ปริศนา”

พระราชประวัติของกษัตริย์แห่งกรุงธนบุรีเต็มไปด้วยเรื่องราวต่างๆ
ที่น่าชวนสงสัย น่าค้นคว้า น่าถกเถียง

ทั้งฉากปรากฏการณ์เหนือจริง ฉากบู๊สู้สงคราม ฉากคืนความสุข
ให้ราษฎร ฉากลับ “ข้างใน” ฉากดูดวง ฉากแสดงอภินิหาร ไปจนถึง
ฉากอวสานซึ่งเป็นฉากจบแบบมีทางเลือก

ด้วยรายละเอียดที่มีมากเช่นนี้ ทำให้กลายเป็นประวัติศาสตร์ที่
“ไม่จบไม่ตาย” เพราะมีแนวความคิดเห็นใหม่ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา

ฉากสำคัญ “พระเจ้าตาก” ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่า ทำหน้าที่
เหมือน “ตัวอย่างหนัง” พาผู้อ่านไปไขปริศนาในบางเรื่องที่สำคัญ เพื่อ
ติดตามพระราชประวัติฉบับเต็มต่อไป พร้อมชวนมองความสำคัญของ
พระเจ้าตากในฐานะกษัตริย์ “สามัญชน” โดยไม่จำเป็นต้องสรรหา
เรื่องราว “योพระเกียรติ” ให้เกินเลยไปจากพงศาวดารแม้แต่หน่อย

ประวัติศาสตร์

ISBN 978-974-02-1932-3

9 789740 219323

ราคา 250 บาท